

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В АДВОКАТУРІ

SOME ASPECTS OF INTERNATIONAL COOPERATION IN ADVOCACY

Кравченко М.О., к.ю.н., доцент
кафедри організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури

Національний університет «Одеська юридична академія»

У статті приділено увагу проблематиці міжнародного співробітництва в адвокатурі. Зауважено, що в сучасній науковій літературі проблематика міжнародного співробітництва в адвокатурі не знайшла достатнього та всебічного опрацювання, хоча деякі її аспекти знайшли відображення в рамках проблематики ролі органів адвокатського самоврядування та сучасних проблем адвокатської діяльності.

Звернуто окрему увагу на укладання НААУ меморандумів про співробітництво. Підтримано точку зору, що у випадку підписання меморандуму про співпрацю між НААУ та іншим суб'єктом, підписання його будь-яким органом адвокатського самоврядування, як третьою стороною, є недоцільним. Це обумовлюється тим, що: 1) НААУ за визначенням представляє всіх адвокатів та їх самоврядні органи і всі її, в тому числі меморандумні, здобутки, є надбанням адвокатського самоврядування; 2) укладення меморандуму за участі одного з багатьох органів адвокатського самоврядування ставить під сумнів його фактичну та юридичну значущість для інших таких органів.

Приділено увагу діяльності представників НААУ за кордоном.

Висловлено точку зору, що міжнародне співробітництво в адвокатурі має як національний рівень, так і регіональний рівень. Підкреслено, що національний рівень міжнародного співробітництва має загальний характер та, у певному сенсі, створює орієнтири для подальших напрямків співпраці, є базисом для співробітництва на локальному рівні. У свою чергу, регіональний рівень міжнародного співробітництва знаходить прояв у діяльності, до прикладу, рад адвокатів регіону та має вузькоспрямований характер.

Запропоновано визначення поняття «міжнародне співробітництво в адвокатурі» як сукупність цілеспрямованих дій, що мають на меті створення правових, організаційних та інших умов для встановлення взаємовідносин між вітчизняним інститутом адвокатури та органами адвокатського самоврядування інших держав, міжнародними організаціями тощо.

Ключові слова: адвокат, адвокатура, адвокатська діяльність, адвокатське самоврядування, органи адвокатського самоврядування, Національна асоціація адвокатів України, рада адвокатів регіону

The article pays attention to the problems of international cooperation in advocacy. It is noted that in modern scientific literature, the problems of international cooperation in the advocacy have not been sufficiently and comprehensively studied, although some of its aspects have been reflected in the framework of the problems of the role of bar self-government bodies and modern problems of advocate activity.

Particular attention was paid to the UNBA's conclusion of memorandums of cooperation. The point of view is supported that in the case of signing a memorandum of cooperation between UNBA and another entity, it is impractical to sign it by any body of bar self-government as a third party. This is due to the fact that: 1) UNBA by definition represents all advocates and their self-governing bodies and all its achievements, including memorandums, are the property of the bar self-government; 2) the conclusion of a memorandum with the participation of one of the many bodies of bar self-government calls into question its factual and legal significance for other such bodies.

Attention was paid to the activities of UNBA representatives abroad.

The point of view is expressed that international cooperation in advocacy has both a national level and a regional level. It is emphasized that the national level of international cooperation has a general character and, in a certain sense, creates guidelines for further directions of cooperation, is the basis for cooperation at the local level. In turn, the regional level of international cooperation is manifested in the activities of, for example, regional bar councils and has a narrowly focused nature.

It is proposed to define the concept of "international cooperation in advocacy" as a set of purposeful actions aimed at creating legal, organizational, and other conditions for establishing relationships between the national advocacy institute and the advocacy self-government bodies of other states, international organizations, etc.

Key words: advocate, advocacy, advocate activity, bar self-government, bodies of bar self-government, Ukrainian National Bar Association, regional bar council

Постановка проблеми. З урахуванням глобалізації, що знаходить прояв у всіх сферах суспільного життя, особливої актуальності набуває проблематика міжнародного співробітництва, у тому числі в рамках інституту адвокатури. Інтерес до обраної теми обумовлюється також тим, що через запровадження на території України воєнного стану, активні воєнні дії та руйнування міст значна кількість громадян України була вимушена залишити країну та шукати притулок за кордоном. Наведена категорія осіб, безумовно, потребує правової допомоги, надання якої стає можливим, у тому числі, завдяки міжнародному співробітництву Національної асоціації адвокатів України з адвокатським співтовариством інших держав.

Стан розробки теми. В сучасній науковій літературі проблематика міжнародного співробітництва в адвокатурі не знайшла достатнього та всебічного опрацювання. У той же час, деякі аспекти такого співробітництва, у тому числі, через висвітлення ролі органів адвокатського самоврядування та сучасних проблем адвокатської діяльності, було відображено у своїх працях такими науковцями та практиками як: Н. Бакаянова, Т. Вільчук, А. Бірюкова, С. Іваницький О. Каденко, В. Монастирська та інші.

Метою статті є висвітлення теоретичних та практичних аспектів міжнародного співробітництва в рамках інституту адвокатури.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до тлумачного словника, поняття «міжнародний» означає «такий, що стосується до відносин між народами і країнами», «який існує між народами, поширюється на них». У свою чергу, термін «співробітництво» визначається як «спільна діяльність, спільні дії» [1]. Можна погодитися, що у найбільш загальному сенсі міжнародне співробітництво це така система міжнародних відносин, що характеризуються регулярним цілеспрямованим і координованим самими учасниками розвитком міжнародних зв'язків у різних сферах і галузях міжнародного життя [2, с. 5].

Національна асоціація адвокатів України не належить до органів адвокатського самоврядування, проте вона об'єднує всіх адвокатів. У зв'язку з чим доцільним є приділення уваги прикладам її діяльності в рамках міжнародного співробітництва.

Так, Міжнародна асоціація юристів в рамках співробітництва з Національною асоціацією адвокатів України (надалі – НААУ) з урахуванням запровадження воєнного стану на території України: 1) проводила тренінги для адвокатів, які захищають обвинувачених у національних судових процесах щодо воєнних злочинів; 2) підготувала модульний навчальний курсу, який інтегровано у навчальну платформу НААУ, задля забезпечення адвокатам постійну підготовку з питань захисту у сфері між-

народного кримінального права; 3) надавала підтримку в інформуванні громадськості про важливу роль, яку відіграє адвокатура у забезпеченні представництва інтересів кожного, кого звинувачують у скоєнні злочину проти людяності [3].

Вкрай позитивно, що міжнародне співробітництво відбувається також на рівні комітетів НААУ. До прикладу, можна розглянути взаємодію молодіжного комітету НААУ з European Young Bar Association, що була розпочата у 2019 р. в рамках якої голова цього комітету та його заступник взяли участь у весняній конференції Європейської асоціації молодих юристів. В рамках конференції підіймалися такі питання як штучний інтелект і права людини, IT та міжнародний захист IP, блокчейн і конфіденційність, а також лідерство та виклики для молодих юристів [4].

В рамках дослідження не можна не звернути увагу на укладання НААУ меморандумів про співпрацю. У березні 2023 р. НААУ та Національна рада адвокатів Франції підписали Меморандум про співробітництво, що мав не меті співпрацю та обмін інформацією і досвідом, здійснення діяльності у сфері забезпечення верховенства права, захисту прав і свобод людини та громадянина на основі рівноправності, взаємної вигоди, дотримуючись загальноприйнятими норм і принципів [5].

Підтримаємо точку зору О. Каденко, що у випадку підписання меморандуму про співпрацю між НААУ та іншим суб'єктом, підписання його будь-яким органом адвокатського самоврядування, як третьою стороною, є недоцільним. По-перше, НААУ за визначенням представляє всіх адвокатів та їх самоврядні органи і всі її, в тому числі меморандумні, здобутки, є надбанням адвокатського самоврядування. По-друге, укладення меморандуму за участі одного з багатьох органів адвокатського самоврядування ставить під сумнів його фактичну та юридичну значущість для інших таких органів [6, с. 444].

Варто також відзначити діяльність представників НААУ за кордоном, які за посадою є членами Комітету з міжнародних зв'язків НААУ без права голосу, здійснюють діяльність самостійно в інтересах НААУ та в межах законодавства країни-перебування (реєстрації). Рішення про призначення представника НААУ за кордоном приймає Голова НААУ, Ради адвокатів України, наразі – Л. Ізовітова. До повноважень представників належить:

1) здійснення безпосереднього представництва інтересів НААУ за кордоном у конкретній державі у стосунках із представниками іноземних органів адвокатського самоврядування, представниками іноземних державних органів, підприємств, установ, організацій, наукових закладів, а також із фізичними та юридичними особами;

2) співпраця з іноземними дипломатичними представництвами в державі-перебування (реєстрації) на підставі відповідної оформленої акредитації консульської установи або МЗС України;

3) налагодження та встановлення контакту із закордонними партнерами НААУ задля обміну досвідом між адвокатами, розвиток міжнародних зв'язків, обмін професійним досвідом, співробітництво з різними міжнародними організаціями, всебічне сприяння імплементації міжнародних норм і міжнародних стандартів адвокатської діяльності [7].

Зазначимо, що у Польщі представники НААУ налагодили цілодобову підтримку у пошуку житла та формалізації соціальних виплат для громадян України. У США вони активно беруть участь у передачі гуманітарної та військової допомоги, спрямованої на відновлення енергетичних об'єктів та критичної інфраструктури. Представник у Вашингтоні також активно допомагає українським адвокатам знаходити партнерів серед американських колег та юридичних фірм, а також в сфері адвокатської діяльності. Представник у Шотландії готовий надавати онлайн-консультації з питань шотландського права та сприяти адвокатам у вивченні юридичної англійської. Зауважимо, що було здійснено значний прогрес у процесі інтеграції українських адвокатів у шотландську юридичну спільноту, включаючи безкоштовний доступ до трьох основних юридичних бібліотек для українських адвокатів та програму стажування з адвокатами-практиками. Представник НААУ у Королівстві Іспанія тісно співпрацює з Посольством України з питань, що можуть стосуватися українців в цій країні, і забезпечує ефективну комунікацію громадян з україномовними адвокатами [8].

Вкрай позитивно, що міжнародне співробітництво відбувається також і на регіональному рівні. Так, 23 червня 2023 р. було підписано договори про партнерство, меморандуми про співпрацю та побратимство між Радою адвокатів Одеської області та Баролом Констанци, а також попередню угоду про співпрацю адвокатури Одеси (Україна), Констанци (Румунія), Кишинєва (Молдова) та От де Сен (Франція). Укладені договори передбачають системні зв'язки та співробітництво між адвокатами, у тому числі спільні заходи та стажування [9, с. 14].

Висновки. Таким чином вважаємо, що міжнародне співробітництво в адвокатурі може мати як національний рівень, так і регіональний рівень. Національний рівень міжнародного співробітництва має загальний характер та, у певному сенсі, створює орієнтири для подальших напрямків співпраці, є базисом для співробітництва на локальному рівні. У свою чергу, регіональний рівень міжнародного співробітництва знаходить прояв у діяльності, до прикладу, рад адвокатів регіону та має вузькоспрямований характер.

Підсумовуючи проведені дослідження, вважаємо за можливе запропонувати визначення поняття «міжнародне співробітництво в адвокатурі» як сукупність цілеспрямованих дій, що мають на меті створення правових, організаційних та інших умов для встановлення взаємовідносин між вітчизняним інститутом адвокатури та органами адвокатського самоврядування інших держав, міжнародними організаціями тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua>
2. Перецьолкін С.М. Міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності. Дніпро, 2016. 54 с.
3. У Раді ІВА пригадали етапи співробітництва з НААУ. Вебсайт НААУ. URL: <https://unba.org.ua/news/8484-u-radi-iba-prigadali-etapi-spivrobitnictva-z-naau.html>
4. Співпраця UNBA NextGen та Європейської асоціації молодих адвокатів - нові можливості для молодих адвокатів. Вебсайт НААУ. URL: <https://unba.org.ua/news/print/7536-spivpracya-unba-nextgen-ta-evropejskoi-asociacii-molodih-advokatov-novi-mozhlivosti-dlya-molodih-advokativ.html>
5. НААУ та Національна рада адвокатів Франції підписали Меморандум про співробітництво. Вебсайт НААУ. URL: <https://unba.org.ua/news/7951-naau-ta-nacional-na-rada-advokativ-francii-pidpisali-memorandum-pro-spivrobitnictvo.html>
6. Каденко О. О. Взаємодія національної асоціації адвокатів України з іншими суб'єктами. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 442-446. URL: http://lsej.org.ua/7_2022/107.pdf
7. Представники НААУ за кордоном. Вебсайт НААУ. URL: <https://unba.org.ua/predstavniki-naau-za-kordonom>
8. Слободян І. Представники НААУ за кордоном: хто вони, чим займаються, скільки це коштує українським адвокатам. Вебсайт НААУ. URL: <https://unba.org.ua/publications/8123-predstavniki-naau-za-kordonom-hto-voni-chim-zajmayut-sya-skilki-ci-ke-kosh-tue-ukrainskim-advokatam.html>
9. 23—24 червня 2023 року на запрошення декана Колегії адвокатів міста Констанца (Румунія) Каталіна Філісана делегація адвокатів Одещини на чолі з виконуючою обов'язки голови Ради адвокатів Одеської області Оленою Джабурією відвідала Констанцу місто-побратим Одеси. *Вісник Одеської адвокатури*. 2023. № 2-3. С. 14-15.